

Uhkana vai tukena? Perheen monet merkitykset ja väkivallan kokemukset

29.9.2011 Hanasaari, Espoo
Suvi Keskinen
Turun yliopisto

Kunniaväkivallan käsitteestä

- mitä kunniaväkivalta on?
- määrittelyn ongelmia:
 - tekijän vai motiivin mukaan?
 - mistä tiedetään motiivit?
 - eivätkö kunnia- ja seksuaalisuuskysymykset liity myös parisuhdeväkivaltaan?
- sukupuolistunut väkivalta perheissä yleiskäsitteenä

Yhteiset JA erityiset piirteet

- yhteistä muun perheissä esiintyvän väkivallan kanssa: läheiset suhteet, perheen merkitys, seksuaalisuus, sukupuoli, sukupolvisuhteet
- erityistä:
 - naisen maineen ja perheen kunnian seuraukset
 - tekijäjoukko ja uhan lähde voi olla laajempi kuin parisuhdeväkivallassa
- kuhunkin tilanteeseen sopivat toimintatavat: painostuksesta ja kontrollista vakavaan väkivaltaan, jopa murhaan

Kulttuuristaminen ja sen ongelmat

- ❑ keskittyminen pelkkään kulttuuriin sivuuttaa sosiaaliset, poliittiset ja taloudelliset seikat
- ❑ staattinen, yhtenäistävä kulttuurin käsite: kaikkien samasta paikasta saapuneiden oletetaan omaavan samat käsitykset
- ❑ vastakohtille perustuvat "me" ja "muut"-jaottelut
- ❑ erot ryhmien sisällä! Vrt. Slussenin sissit
- ❑ kulttuuriset käsitykset vs. yksi kulttuuri

Media, politiikka ja rasismi

- aiheena kunniaväkivalta herättää usein vahvoja tunteita, kiinnostaa mediaa
- osa maahanmuutosta käytävää poliittista keskustelua
- esim. Sellon kauppakeskuksen surmat uuden vuoden aattona 2010
- rasismin vaara, jos yleistetään kunniaväkivalta ja naisten alistaminen tietyn etnisen tai uskonnollisen ryhmän ominaispiirteeksi

Tyttöjen maine: Hip hei hutsu (2004)

Respektiä!

- respectability, respektabilitet
- kunnollisuus, arvokkuus ja arvostus yhteisön silmien edessä
- tyttöjen ja naisten osalta liittyy merkittäväällä tavalla seksuaalisuuteen
- useita suomalaisia tutkimuksia siitä miten tytöt välttelevät "kiertopalkinnon" tai "huoran" leimaa
- maahanmuuttajayhteisöissä tyttöihin kohdistuva kontrolli ja "hyvän tytön" vaatimukset

Juoruilu ja "huonon tytön" maine

- juorut ja muiden asioista puhuminen maahanmuuttajayhteisöissä, kadulla tai kaupungilla joku voi nähdä ja kertoa
- huonon maineen saaminen voi liittyä myös väärinkäsityksiin tai liioitteluun
- toimii kontrollin keinona
- vrt. pienet yhteisöt suomalaisella maaseudulla, ahtaat olot erityisesti normista poikkeaville

Monikulttuurinen yhteiskunta

- lähtömaasta mukana kannettu "kulttuuri" vs. monikulttuurisen yhteiskunnan sisällä muodostuvat prosessit
- esim. ruotsalaiset nuorisotutkimukset: vanhempien näkemyksiä omaksutaan ja kunnioitetaan, mutta ruotsalaisen yhteiskunnan rajanvedot ja niihin asettautuminen keskeistä
- ryhmiin kuuluminen ja neuvottelut siitä

Anja Bredal: järjestetyt ja pakkoavioliitot

- norjalainen tutkimus, jossa haastateltiin Intiasta, Pakistanista ja Sri Lankasta muuttaneita nuoria aikuisia
 - 1) lapset löysivät kumppanin ja pyysivät vanhempien hyväksyntää
 - 2) vanhemmat etsivät kumppania ja nuoret päättivät
 - 3) vanhemmat etsivät kumppanin ja painostivat nuoria
 - 4) perheitä, joissa nuorilta ei kysytty mielipidettä, vaan vanhemmat päättivät
- "harmaa alue" suostumuksen ja pakon välillä

Perheiden erilaiset toimintatavat

- Bredal erottaa toisistaan:
 - jäykät, autoritaariset perheet
 - joustavat, neuvotteluja ja keskustelua painottavat perheet
- sukupolvirajat: miten ehdottomina niitä pidetään ja miten painotetaan eri perheissä

Väkivalta perheissä, maahanmuuttajuus ja suomalainen hyvinvointivaltio

- tutkittiin naisten kertomuksia väkivallan kokemuksista ja avunhakemisesta sekä ammattilaisten näkemyksiä monikulttuurisesta väkivaltatyöstä
- Aineisto:
 - 1) 20 väkivaltaa kokeneen Suomeen muuttaneen naisen haastattelut
 - 2) 35 poliisin, sosiaalitoimen, turvakotien ja järjestöjen edustajien haastattelua (yht. 49 haastateltavaa)

Haastatellut naiset

- tulleet Suomeen:
 - Venäjältä
 - "Lähi-Idästä" (Irak, Iran, Turkki, Afganistan, Pakistan)
 - Pohjois- tai Länsi-Afrikan maista

- asuneet Suomessa vaihtelevia aikoja (1/2 vuodesta lähes 20 vuoteen), joukossa myös Suomen kansalaisia
- tulleet Suomeen avioliiton tai työn kautta, pakolaisina tai paluumuuttajina
- koulutukseltaan, kielitaidoltaan ym. heterogeeninen ryhmä
- kumppaneissa sekä muualta muuttaneita että etnisesti suomalaisia

Väkivallan kokemukset

- Ei selvää kahtiajakoa parisuhdeväkivaltaan ja kunniaväkivaltaan, väkivalta perhesuhteissa on moniulotteista ja saa useita muotoja
- kahta lukuun ottamatta kaikki haastatellut naiset olivat kokeneet väkivaltaa kumppanin taholta
- osa oli lisäksi kokenut väkivaltaa tai painostusta muun perheen taholta (omat vanhemmat, sisarukset, miehen vanhemmat, sisarukset jne.)
- kaksi oli kokenut väkivaltaa vain muiden perheenjäsenten taholta (veli, isä)

Perheen merkitykset ja toimintatavat

- 1) Perheet joissa väkivaltaa ja kontrollia
- 2) Perheet jotka painostavat naista palaamaan yhteen väkivaltaa käyttäneen miehen kanssa
- 3) Perheet joiden näkemyksillä on vaikutusta naisten ajatuksiin esim. avioerosta
- 4) Perheet jotka avustavat ja tukevat naisia erotilanteessa ja lasten huoltajuuskiistoissa
- 5) Perheet jotka koetaan sinänsä tukea antaviksi, mutta "vanhemmat eivät puutu mun asioihin, ajattelevat että osaan hoitaa itse"

Pakolaisuuden kokemukset

- yhteiset kokemukset ja koettelemukset rakentavat lojaalisuutta ja siteitä
- tulkitaan usein "kulttuurisena" kysymyksenä
- naiset perustelevat lojaaliuttaan ja vaikeutta jättää (väkivaltainenkin) aviomies tai toimia oman perheensä tahtoa vastaan sillä että ovat saaneet vaikeina aikoina apua ja tukea mieheltä/perheeltään
- eivät voi uudessa tilanteessa hylätä näitä – eivät voisi kunnioittaa itseään, jos näin tekisivät

Luottamus ja toiminnan rajat

- luottamuksen suuri merkitys: jos vanhemmat luottavat tyttärensä (lapseensa), hän voi tehdä monenlaista ilman että kontrollin tai väkivallan uhka on ajankohtainen
- vastaavasti, jos luottamusta ei ole, pienistäkin asioista voi tulla vaikeuksia
- tämä todettu myös ruotsalaisissa nuorisotutkimuksissa, joissa haastateltu maahanmuuttaja-taustaisia nuoria